02/08/2022

Η αγία Φωτεινή (Φωτού) η Κυπρία (2/8)

/ Γνώμες

- **Του Αρχιμανδρίτη Φώτιου Ιωακείμ**

Ανάμεσα στο πλήθος των οσιακών μορφών, που με τους ασκητικούς ιδρώτες, τα ρεύματα των δακρύων της κατανύξεως και τους λοιπούς θεοφιλείς καμάτους τους άρδευσαν και αγίασαν, απ' άκρη σ' άκρη, τη φιλάγια της Κύπρου γη, είναι γνωστή και μία μικρή σε αριθμό ομάδα αγίων γυναικών.

Και γι' αυτές πάλιν ελάχιστα κατά κανόνα είναι τα βιογραφικά στοιχεία, που έφθασαν μέχρις εμάς, όσα, Προνοία Θεού, διασώθηκαν από τον πανδαμάτορα χρόνο και τις ποικίλες ιστορικές περιπέτειες του πολύπαθου νησιού μας.

Ξεχωριστή θέση ανάμεσά τους, με μια παγκύπρια τιμή και ακτινοβολία, κατέχει αναμφίβολα η αγία Φωτεινή η Καρπασίτιδα, η γνωστή στον λαό και ως αγία Φωτού[1], που έζησε κατά την πρώιμη μάλλον βυζαντινή εποχή[2], αλλά δυστυχώς δεν γνωρίζουμε σήμερα τα σχετικά με τον βίο της.

Το σπήλαιο και ο τάφος (στη γωνία αριστερά) της Αγίας Φωτεινής

Σύμφωνα μὲ τοπικὴ παράδοση, ἡ φωτώνυμη αὐτὴ ὁσία καταγόταν ἀπὸ τὴν ἀρχαία πόλη τοῦ Καρπασίου. Αὐτό, ποὺ μὲ βεβαιότητα γνωρίζουμε, εἶναι ὅτι διῆλθε τὸν ἀσκητικό της βίο σ' ἕνα εὐρύχωρο λαξευτὸ ὑπόγειο σπήλαιο μέσα στὸ σημερινὸ χωριὸ Ἅγιος Ἀνδρόνικος Καρπασίας. Τὸ σπήλαιο τοῦτο, ποὺ διατηρεῖται σὲ ἐξαίρετη γενικὰ κατάσταση μέχρι καὶ τὶς μέρες μας, εἶναι πιθανὸν νὰ προϋπῆρξε τῆς ἁγίας Φωτεινῆς, καὶ ἴσως παραπέμπει σὲ πρωτοχριστιανικοὺς ἢ καὶ πρωτοβυζαντινοὺς χρόνους. Σ' αὐτὸ ὑπάρχουν ἐσωτερικὲς προεκτάσεις, ὑπὸ μορφὴ σηράγγων, διασώζονται δὲ καὶ λαξευμένες ἐσοχὲς στὰ τοιχώματα γιὰ τὴν τοποθέτηση λύχνων.

Ἀξίζει στὴ συνάφεια αὐτὴ νὰ τονισθεῖ πὼς τὸ ἀσκητήριο-σπήλαιο τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς δὲν ἀποτελεῖ μεμονωμένο χῶρο ἢ γεγονός, ἀλλὰ ἐντάσσεται σὲ σύμπλεγμα ἀσκητηρίων τῆς εὐρύτερης ἐκεῖ περιοχῆς. Σ' αὐτὰ περιλαμβάνονται οἱ γνωστοὶ βυζαντινοὶ ναοὶ τῆς Ἁγίας Σολομονῆς ἔξω ἀπὸ τὴν Κώμα τοῦ Γιαλοῦ (9ου αἰώνα), τῆς Ἁγίας Παύλης στὴν Ἁγία Τριάδα Γιαλούσας, τῆς Ἁγίας Θέκλης στὴ

Γιαλοῦσα, καὶ τῆς Ἁγίας Βαρβάρας πλησίον τῆς Κορόβειας (8ου αἰώνα). Κάτω ἀπὸ τοὺς τρεῖς πρώτους αὐτοὺς ναοὺς ὑπάρχουν λαξευτοὶ ταφικοὶ θάλαμοι μὲ ἀρκοσόλια[3], ἐνῶ πλησίον τοῦ τελευταίου (τῆς Ἁγίας Βαρβάρας) εὑρίσκονται λαξευτὰ σπήλαια, ποὺ λειτούργησαν ὡς ἀσκητήρια, ἐνδεικτικὰ πιθανώτατα τῆς κατὰ τὴ μεσοβυζαντινὴ τουλάχιστον περίοδο ἀκμῆς στὴν περιοχὴ τοῦ γυναικείου μοναχισμοῦ, ἐὰν κρίνουμε ἀπὸ τὴν ἀφιέρωση τῶν ὡς ἄνω ναῶν σὲ γυναῖκες ἁγίες. Στὸ πιὸ πάνω λοιπὸν σπήλαιο στὸ χωριὸ Ἅγιος Ἀνδρόνικος ἀγωνίσθηκε ἀσκητικὰ ἡ ὁσία Φωτεινὴ μὲ νηστεία, ἀγρυπνία, προσευχή, ἁγνότητα, ταπεινοφροσύνη, ὑπομονὴ καὶ τὶς ἄλλες εὐαγγελικὲς ἀρετές, μὲ τὶς ὁποῖες κατέστη πάμφωτο σκεῦος Θεοῦ, δοχεῖο τῶν χαρισμάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, φωτοφόρα καὶ φωτόμορφη. Κατάμεστη λοιπὸν τῶν καρπῶν τῆς ἁγιότητας, κοιμήθηκε ἐν Κυρίῳ καὶ τάφηκε στὸ ἀσκητήριό της. Ὁ τάφος της, ποὺ βρίσκεται στὸ δυτικὸ μέρος τοῦ σπηλαίου, παρέμεινε γιὰ αἰῶνες ἀγνοημένος.

Γιὰ πρώτη φορὰ ἐντοπίσθηκε μετὰ ἀπὸ θεία ἀποκάλυψη κατὰ τὸ πρῶτο μισὸ τοῦ 15ου αἰώνα, σύμφωνα μὲ τὴ σύγχρονη μαρτυρία τοῦ γνωστοῦ Κυπρίου μεσαιωνικοῦ χρονογράφου Λεοντίου Μαχαιρᾶ. Τοῦτο ἦταν ἀσφαλῶς οἰκονομία Θεοῦ, γιὰ νὰ παρηγορήσει τοὺς ὑπόδουλους τότε στοὺς Φράγκους παπικοὺς κατακτητὲς Κυπρίους καὶ νὰ τοὺς στηρίξει στὴν Ὀρθόδοξη πίστη. Ἡ ἀναφορὰ αὐτὴ τοῦ Μαχαιρᾶ, ποὺ ἀποτελεῖ καὶ τὴν ἀρχαιότερη γνωστὴ γραπτὴ μαρτυρία γιὰ τὴν ὁσία Φωτεινή, ἔχει ὡς ἑξῆς (ἀποδίδουμε τὸ κείμενο σὲ μετάφραση, θέτοντας σὲ παρένθεση ἐπεξηγηματικὲς-διασαφηνιστικὲς λέξεις/φράσεις):

«Ἀκόμη βρίσκεται στὴν (περιοχὴ) Ἀκρωτίκη, στὴν κώμη τοῦ Ἁγίου Ἀνδρονίκου τῆ ςΚανακαριᾶς—ἔχει λίγο καιρὸ καὶ βρέθηκε μὲ ἀποκάλυψη Θεοῦ— (μία ἄλλη ἁγία), ποὺ τὴν ὀνομάζουν ἁγία Φωτεινή, καὶ ὁ τάφος της εἶναι κάτω ἀπὸ τὴ γῆ (σὲ σπήλαιο). (Ἐκεῖ) ὑπάρχει (ἅγιο) Βῆμα καὶ τελεῖται ἡ Θεία Λειτουργία. Ἐπίσης ἐκεῖ ὑπάρχει νερὸ-ἁγίασμα, καὶ (στὸ πηγάδι ποὺ βρίσκεται) ἔχει πολὺ βάθος τὸ νερό, καὶ στὸ γύρισμα τοῦ φεγγαριοῦ πήζει ἐπάνω τὸ νερὸ (ἁγίασμα), ὅπως πήζει ὁ πάγος, καὶ γίνεται μία τσίππα. Καὶ τὴ βγάζουν (ἀπὸ τὸ πηγάδι) σὰν μιὰ πλάκα πάγου. Κι ἅμα ἀρχίζει νὰ λυώνει, γίνεται λεπτὸ σὰν σκόνη, καὶ τὴ βάζουν στὰ μάτια τους οἱ τυφλοὶ καὶ θεραπεύονται»[4].

Ἔκτοτε ἡ ἁγία Φωτεινή, καὶ μέχρι τὶς μέρες μας, ἐνεργεῖ πλεῖστα ὅσα θαύματα σ' αὐτοὺς ποὺ μὲ πίστη προσέρχονται καὶ προσεύχονται σ' αὐτήν. Κατ' ἐξαίρεση ἔλαβε, κατὰ τὴν ἐπωνυμία της, τὴ Χάρη τῆς θεραπείας τῶν ποικίλων ὀφθαλμικῶν παθήσεων, μάλιστα τῶν τυφλώσεων, χορηγώντας ἄφθονα τὶς ἰάσεις μὲ τὸ νερὸ τοῦ ἁγιάσματός της[5]. Τὸ πηγάδι τοῦ περιωνύμου αὐτοῦ ἁγιάσματος, πού, ὅπως εἴδαμε, ἀναφέρει καὶ ὁ Λεόντιος Μαχαιρᾶς, βρίσκεται στὸ ἄκρο λαξευμένης πρὸς τὰ βόρεια τοῦ σπηλαίου σήραγγας. Σύμφωνα μὲ ἔγκυρες πληροφορίες, τὸ ἁγίασμα αὐτὸ στέρεψε τὸ 1974, μετὰ τὴν τουρκικὴ εἰσβολή, ἕνεκα τῆς βεβήλωσης τοῦ χώρου ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

Ναός Αγίας Φωτεινής στον Άγιο Ανδρόνικο Καρπασίας

Πέραν τῆς μαρτυρουμένης χρήσης τοῦ σπηλαίου τούτου ὡς ναοῦ ἤδη ἀπὸ τὴν περίοδο τῆς Φραγκοκρατίας, ἀλλὰ καὶ μέχρι πρόσφατα (τὸ ἔτος 1974), ὁ χῶρος αὐτὸς λειτούργησε πιθανώτατα καὶ ὡς Μονή. Ἀργότερα (ἴσως ἐπὶ τουρκοκρατίας) λειτούργησε ἐπάνω καὶ πέριξ τοῦ σπηλαίου μικρὴ ἀνδρώα Μονή, ποὺ διαλύθηκε περὶ τὸ τέλος τοῦ 19ου αἰώνα[6]. Ὁ ναός, ποὺ βρίσκεται σήμερα πάνω ἀπὸ τὸ σπήλαιο, κτίσθηκε ἐπὶ ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Χρυσάνθου (1767-1810), λειτουργοῦσε δὲ πρὸ τῆς εἰσβολῆς ὡς ὁ ἐνοριακὸς ναὸς τοῦ χωριοῦ Ἅγιος Ἀνδρόνικος[7].

Ἐξαιτίας τῶν ποικίλων ἱστορικῶν τῆς Κύπρου περιστάσεων, ὁ τάφος τῆς ὁσίας προφανῶς καλύφθηκε καὶ πάλιν μετὰ τὴν ἀνωτέρω εὕρεσή του, πρὸς ἀποφυγὴ σύλησης τοῦ ἱεροῦ της λειψάνου, καὶ μὲ τὰ χρόνια καὶ πάλιν λησμονήθηκε. Γιὰ δεύτερη φορὰ ἀνευρέθη ἐπὶ ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Σιλβέστρου (1718-1733) ἀπὸ τὸν τότε ἐπιστάτη τῆς Μονῆς τῆς Ὁσίας, οἰκονόμο Ἄνθιμο. Ἐπιθυμώντας δηλαδὴ αὐτὸς νὰ εὐρυχωρήσει τὸ σπήλαιο, ἔσκαψε πρὸς τὰ δυτικά, ὅπου βρῆκε ξανὰ τὸν τάφο καὶ τὸ ἱερὸ λείψανο τῆς ἁγίας, πάνω στὸ ὁποῖο ὑπῆρχε μαρμάρινος σταυρός, ποὺ ἔφερε τὴν ἐπιγραφή, «Φωτεινὴ ὁσία, νύμφη Χριστοῦ». Τοῦτο ὑπῆρξε καὶ πάλιν ἔργο τῆς Πρόνοιας τοῦ Θεοῦ, γιὰ τὴ στήριξη τοῦ τουρκοκρατουμένου καὶ δεινοπαθοῦντος πιστοῦ λαοῦ τῆς Κύπρου. Ἀφοῦ τότε εἰδοποιήθηκε σχετικὰ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Σίλβεστρος, πρόσταξε καὶ ἀσφάλισαν τὸ ἅγιο λείψανο μέσα στὸν τάφο. Ἀργότερα ἀνακομίσθησαν ἀπὸ ἐκεῖ τὰ ἱερὰ αὐτὰ

λείψανα, κατὰ δὲ τὸ 1974 μετακομίσθηκαν στὴν ἱερὰ ἀρχιεπισκοπὴ Κύπρου.

Ναοὶ ἐπ’ ὀνόματι τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς βρίσκονται καὶ σὲ ἄλλα μέρη τῆς Κύπρου, ἀλλὰ δὲν εἶναι γνωστὸ ἐὰν ἐτιμᾶτο ἐκεῖ ἀρχικὰ ἡ Κυπρία ὁσία, ἡ Καρπασίτιδα ἢ ἡ ὁμώνυμη Μεγαλομάρτυς, ἡ Σαμαρείτιδα. Πιθανώτατα ὅμως στοὺς παλαιοὺς ναοὺς στὴν Ἀμμόχωστο καὶ τὸν Γερόλακκο νὰ ἐτιμᾶτο ἡ Κυπρία Φωτεινή, ὅπως καὶ στὸ (μεταγενεστέρως τουρκοκυπριακὸ) χωριὸ Φῶττα (ἢ Φότα), ποὺ ἀρχικὰ ἐκαλεῖτο Ἁγία Φωτεινή, μετονομάσθηκε δὲ ἔτσι ἀπὸ τοὺς Τουρκοκυπρίους (8).

Παλαιότερη γνωστὴ φορητὴ εἰκόνα τῆς ὁσίας εἶναι μία τοῦ ἔτους 1811, ἔργο τοῦ γνωστοῦ ζωγράφου ἱερομονάχου Λαυρεντίου, ποὺ κλάπηκε κατὰ τὴν εἰσβολὴ ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ πωλήθηκε στὴν Εὐρώπη9. Αὐτή, ὅπως καὶ οἱ σωζόμενες νεώτερες εἰκόνες, παριστοῦν τὴν ἁγία μὲ μοναχικὴ ἐνδυμασία καὶ νὰ φέρει στὸ δεξί της χέρι Σταυρό.
Ἡ μνήμη τῆς ἁγίας Φωτεινῆς ἑορτάζεται στὶς 2 Αὐγούστου10, ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποία, μέχρι καὶ πρὶν τὴν τουρκικὴ εἰσβολή τοῦ 1974, ἐτελεῖτο μεγάλη πανήγυρη στὸ χωριὸ Ἅγιος Ἀνδρόνικος Καρπασίας, στὴν ὁποία μετέβαινε κατὰ κανόνα καὶ ὁ ἑκάστοτε ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου11.

Ταῖς τῆς φωτοφόρου καὶ φωτωνύμου ὁσίας ἁγίαις πρεσβείαις, ὁ Θεός, φώτισον καὶ ἡμῶν τὰ ὄμματα τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, καὶ ἐλέησον ἡμᾶς, ὡς μόνος Οἰκτίρμων. Ἀμήν!

Ἐπισημειώσεις

1. Τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας Φωτοῦ παράχθηκε ἀπὸ τὴ γενικὴ τοῦ συγγενικοῦ ὀνόματος τῆς ἁγίας, ἡ Φωτὼ (τῆς Φωτοῦς), ἀποτελεῖ δὲ σύνηθες γλωσσικὸ φαινόμενο ἀναγόμενο στὴ βυζαντινὴ ἐποχὴ (τῆς ἀποδόσεως δηλ. θηλυκῶν κυρίων προσηγορικῶν ὀνομάτων εἰς -οῦ, π.χ. Σωφρονοῦ, Κυριακοῦ, Παρασκευοῦ κ.λπ.).

2. Ὄχι μόνο ὁ χῶρος ἀσκήσεως τῆς ὁσίας, ἀλλὰ καὶ ὁ τύπος τοῦ τάφου της, πού, παρὰ τὶς μεταγενέστερες ἐπεμβάσεις (κατὰ τὶς δύο ἀνευρέσεις του), διακρίνεται ἐμφανῶς ὅτι ἦταν ἀρκοσόλιο (βλ. ἑπόμενη σημ.), παραπέμπουν στὴν παλαιοχριστιανικὴ περίοδο.

3. Ἡ λ. ἀρκοσόλιο (ἀπὸ τὸ λατινικὸ arcosolium, προερχόμενο ἀπὸ τὶς λ. arcus=τόξο καὶ solium=σορός, θήκη, τάφος), δηλώνει τοὺς τοξωτοὺς τάφους, ποὺ κατασκευάζονταν κατὰ τὴ ρωμαϊκὴ-παλαιοχριστιανικὴ περίοδο. Ὁ τάφος τοῦ τύπου τούτου, ποὺ προεξεῖχε λίγο ἀπὸ τὸ δάπεδο, ἐπιστεγαζόταν ἀπὸ τοξωτὴ ὀροφή, δίνοντας ἔτσι ἕνα πλαστικὸ βάθος στὴν κατασκευή. Τὰ ἀρκοσόλια τῶν

Ἁγίων διακοσμοῦνταν συνήθως μὲ ποικίλες παραστάσεις (νωπογραφίες).

4. Λεοντίου Μαχαιρᾶ, Χρονικόν, στό: R. M. Dawkins (ἐπιμ.), Leontios Makhairas, Recital concerning the Sweet Land of Cyprus entitled ‘Chronicle’, Ὀξφόρδη 1932, τόμ. I, §34, σσ. 32-35. Τὰ τοῦ Μαχαιρᾶ περιληπτικὰ ἀναφέρουν καὶ οἱ D. Strambaldi (Chronicha, σ. 14), Fl. Bustron (Historia, σ. 34) καὶ ἀρχιμανδρίτης Κυπριανὸς (Ἱστορία χρονολογική, σ. 352).

5. Ἡ καὶ ἀπὸ τὸ ὄνομα τῆς ὁσίας Φωτεινῆς ἀπορρέουσα θαυματουργικὴ Χάρη τῆς θεραπείας τῶν ὀφθαλμικῶν παθήσεων ἔχει ἀντίστοιχη περίπτωση τὰ μετὰ θάνατον θαύματα τῆς ὁμώνυμης μεγαλομάρτυρος Φωτεινῆς τῆς Σαμαρείτιδος στὴν Κωνσταντινούπολη, ὅπου μάλιστα ὑπῆρχε καὶ ἁγίασμα, θεραπευτικὸ τῶν ἀσθενειῶν (βλ. «Ἡ εὕρεσις τῶν λειψάνων τῆς ἁγίας μεγαλομάρτυρος Φωτεινῆς καὶ μερικὴ ταύτης θαυμάτων ἐξήγησις», στό: Fr. Halkin, Hagiographica Inedita Decem, Corpus Christianorum Series Graeca, No. 21, Louvain 1989, σσ. 111-125 [κείμενο], καὶ σχετικὰ σχόλια στό: Alice-Mary Talbot, «The posthumous miracles of St. Photeine», Analecta Bollandiana, 112 [1994], σσ. 85-104).

6. Γιὰ τὴ μικρὴ αὐτὴ Μονὴ τῆς Ὁσίας βλ. στό: Ν. Γ. Κυριαζῆς, Τὰ Μοναστήρια ἐν Κύπρῳ, Λάρνακα 1950, σ. 99 καί, Κωστῆς Κοκκινόφτας-Θεοχαρίδης Ἰωάννης, «Μοναστηριακὰ δεδομένα σύμφωνα μὲ τὸ Κατάστιχο VI τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου (1825)», Ἐπετηρίδα Κέντρου Μελετῶν Ἰ. Μ. Κύκκου, 4, σσ. 241-309, μάλιστα Πίν. 1-3 καὶ Χάρτης 3.

7. Σύμφωνα μὲ πληροφορίες τῶν ἐγχωρίων, στὴν τουρκοκυπριακὴ συνοικία (τουρκομαχαλλᾶ) τοῦ Ἁγίου Ἀνδρονίκου, ὑπῆρχε ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἀνδρονίκου, ἐρειπωμένος σήμερα.

8. Τοὺς ναοὺς καὶ τὰ ἁγιώνυμα τοπωνύμια στὴν Κύπρο, Ἁγία Φωτεινὴ καὶ Ἁγία Φωτοῦ, βλ. στά: Christodoulou Menelaos and Konstantinides Konstantinos, A complete Gazetteer of Cyprus, τόμ. I, Λευκωσία 1987, σ. 20, καὶ Jack Goodwin, An Historical Toponymy of Cyprus, τόμ. I, Λευκωσία 51985, σ. 299. Ἂς σημειωθεῖ πὼς ὁ ναὸς τῆς Ὁσίας στὴν Ἀκανθοῦ (19ου[;] αἰ.) ἦταν ὁ κοιμητηριακὸς τοῦ χωριοῦ, ὑπῆρχε δὲ παλαιότερα ναός της καὶ στὴν Κυθρέα.

9. Ἡ εἰκόνα αὐτὴ τῆς ὁσίας, μαζὶ μὲ ἄλλες εἰκόνες ἀπὸ τὴν Κύπρο, κλεμμένες μετὰ τὴν εἰσβολὴ ἀπὸ Τούρκους ἐμπόρους ἀρχαιοτήτων, παρουσιάσθηκαν σὲ ἔκθεση στὴ Γερμανία καὶ τιτλοφορήθηκαν ὡς προερχόμενες ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὄρος (!), μετὰ δὲ ἐξαφανίσθηκαν (βλ. Κατάλογο τῆς Ἐκθέσεως, Ikonen des Ostens. Kultbilder aus fünf Jahrhunderten, St. Otto-Verlag Bemberg, Germany, No. 30, σ. 124, «Heilige Fotinia»).

10. Παλαιότερη σωζόμενη Ἀκολουθία τῆς ὁσίας, ποὺ ἀσφαλῶς σχετίζεται μὲ τὴν ἐπὶ ἀρχιεπισκόπου Σιλβέστρου ἐπανεύρεση τοῦ ἱεροῦ λειψάνου της, εἶναι ἡ συμπιληθεῖσα ἀπὸ τὸν μοναχὸ Ἀκάκιο στὸ γνωστό του χγφ. Πεντέορτον (1732/1733), ποὺ δημοσιεύθηκε στό: Κυπριακαὶ Σπουδαί, ΙΑ΄ (1947), σσ. 77-97, μὲ σχετικὰ προλεγόμενα στὶς σσ. κη΄-κθ΄ (τὸ Συναξάριο εἶχε προδημοσιευθεῖ ἀπὸ τὸν Ἰω. Συκουτρῆ στὰ Κυπριακὰ Χρονικά, Β΄ [1924], σσ. 238-240). Ἡ αὐτὴ σχεδὸν Ἀκολουθία (μὲ μικρὲς διαφορὲς) βρίσκεται στὸ γραμμένο ἀπὸ τὸν Ἀντώνιο Τεϊρμεντζόγλου χγφ. Ἱ. Μητροπόλεως Κιτίου 25 (ἀρχῶν τοῦ 19ου αἰ.), σσ. 246-287. Ἀμφότερες στεροῦνται ὁποιασδήποτε πρωτοτυπίας (ὡς καὶ οἱ μεταγενέστερες ὑπὸ τῶν Μαχαιριωτῶν Ἰγνατίου [1881] καὶ Μητροφάνους [1899]). Ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον παρουσιάζει τὸ Συναξάριό τους, ποὺ στὸν Τεϊρμεντζόγλου ἀποδίδεται μὲ διαφορές, ἀλλὰ περιέχει τὰ αὐτὰ βασικὰ στοιχεῖα. Ἀξιοσημείωτο ὅτι σ’ αὐτὸ (τοῦ Τεϊρμεντζόγλου) γίνεται τὸ πρῶτον ἀναφορὰ στὴν ἐπὶ Σιλβέστρου ἀνεύρεση τοῦ λειψάνου τῆς ὁσίας —στὸν Ἀκάκιο ὑπονοεῖται, ἀλλὰ δὲν ἀναφέρεται ρητὰ— ἀπὸ τὸν οἰκονόμο Ἄνθιμο (καὶ ὄχι Νικόδημο, ὅπως βραδύτερα ἐπεκράτησε), καὶ ὅτι τότε (περίπου τέλη 18ου/ἀρχὲς 19ου αἰ.) τὸ λείψανο βρισκόταν ἀκέραιο μέσα στὸν τάφο. Νέα ᾄσματικὴ Ἀκολουθία, ποίημα τοῦ Ὑμνογράφου Χαραλάμπους Μπούσια, περιλήφθηκε (μαζὶ μὲ τὴ σχετικὴ βιβλιογραφία) στὰ Κύπρια Μηναῖα, Ι΄ (Αὔγουστος), σσ. 21-38.

11. Ὡς γνωστό, μὲ τὴν Bulla Cypria τοῦ πάπα Ἀλεξάνδρου Δ΄ (1260) καταργήθηκε ὁ τίτλος καὶ θεσμὸς τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κύπρου, οἱ δὲ ἐπισκοπὲς τῆς νήσου περιορίσθηκαν ἀπὸ 14 σὲ 4. Μεταξὺ τῶν ἐπισκοπῶν αὐτῶν ποὺ καταργήθηκαν ἦταν καὶ αὐτὴ τοῦ Καρπασίου, ὅπου ἐξορίσθηκε ὁ ἐπίσκοπος Κωνσταντίας-Ἀμμοχώστου. Μὲ τὴν ἀνασύσταση τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας Κύπρου μετὰ τὴν κατάληψη τῆς νήσου ἀπὸ τοὺς Τούρκους (1570/1571), ἡ ἐπισκοπὴ Καρπασίου (καθὼς καὶ ἡ τῆς Ἀμμοχώστου) περιέρχεται ὑπὸ τὴ δικαιοδοσία τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου. Πρόσφατα (2007), μὲ τὴ διεύρυνση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου, ἀνασυνεστήθη ἡ ἐπισκοπὴ Καρπασίου καὶ ἐξελέγη καὶ χωρεπίσκοπος Καρπασίας ὁ κ. Χριστοφόρος.